Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ṿinṭer

Brenner, Yôsēf Ḥayyîm
ברנר, יוסף חיים

Ṿarshe, 1936

ד׳.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8203

Visual Library

יד.

עס דערמאָנען זיך מיר, אָדער, ריכטיקער, איך דערמאָן
זיך איצט עטלעכע סצענעס פון יענער צייט, ווען איך בין
נאָך געשטאַנען אויף דער שוועל פון לעבן, נאָר ווען לויט
אַלע איינדרוקן, וואָס איך האָב מיר שוין איינגעשאַפּט פון לעבן,
האָב איך געמיינט, אַז איך קען באַשליסן: אַלץ דאַרף נ י ש ט
זיין, און לכל הפחות (אָדער באַזונדערס) איך און מיינסגלייכן.
יענע צייט איז ביי מיר געווען אַ תקופה פון צאַפּלען זיך צו-
פוסנס פונם באַרג, וואָס באַגראָבט יעדע זאַך, וועלכע איז
נישט נוטה אויף אַ גרינגן אופן צו חיתשער צופּאַסונג. איצט,
דאַנקען גאָט, ווייס איך, אַז דער גרויסער ווערט פון דער צו-
פּאַסונג אַליין איז נאָך אַ צווייפלהאַפטער און אַז אויך דער
שרעקלעכער באַרג גופא איז, סוף־כל־סוף, נישט מער ווי —
נאַרישקייטן! אָבער אין יענער תקופה, ווי געזאָגט, האָט עס
ביי מיר אַנדערש אויסגעזען. פון איין זייט איז געווען אַן
אַבסאָלוטע שרעק פאַר דער גרויליקייט פון דער גראָבקייט און
חיהשקייט, וואָס אין לעבן. און פאַר דער גרויליקייט פון דער
ווייכקייט און הילפלאָזיקייט, וואָס אין מיין וועזן, און פון דער
צווייטער זייט, פלעגט אויך טרעפן, אַז איך פלעג זיך באַ-
מיען איינרעדן, זיך אָדער אַנדערע אָפּנאַרן, אַז איך האַלט נאָך
אינמיטן וועג, אַז איך האָב נאָך טאַקי נישט געפונען מיין
לעבנסצוועק — אָבער עס וועט קומען דער טאָג, יענער גע-
האָפטער טאָג!

מערסטנטייל האב איך קיין דירה נישט געהאט, און אין
די נעכט פלעג איך שלאָפן אין חיימאָוויטשעס וואוינונג אויף
דער ערד אדער אויף צונויפגערוקטע שטולן. איך פלעג אויפ-
שטיין אינדערפרי, כ׳פלעג אָנטאן מיינע טראָנטעס מיט אַ באַ-
וועגונג פון אַ מענטש, וואס טוט אַ לגמרי איבעריקע זאך, איך
פלעג בלייבן זיצן אליין אין חיימאָוויטשעס צימער, ווען ער
פלעגט אַוועקגיין אויף זיינע „לעקציעס״, כ׳פלעג מיר אַרומ-
שפאצירן איבער דער לענג און איבער דער ברייט פון צימער
אָן אַ כוף און אָן אַ מאָס, איך פלעג פארמאכן די אויגן
מינוטנווייז און זיך אָנלענען אָן וואַנט, אונטערמורמלען אדער
אונטערזינגען אָפּגעהאקטע שטיקלעך זאצן, כ׳פלעג זיך פלוצלינג
אויפהויבן און אַוועקגיין אָן קיין שום נויטווענדיקייט, אַריינ-
קומען צו עמיצן פון אונזער חברה, אריינקוקן צופעליק אַ ביסל
אין עפעס אַ בוך, אַ בלעטער טאָן עפעס אַ צייטונג, כאפן
אַ שטיקל ברויט אָדער אַ קאלט גלאָז טיי — און ווידעראמאָל זיצן
אין חיימאָוויטשעס צימער.

אין אָוונט פלעגט חיימאָוויטש צוריקקומען פון דער אַר-
בעט אין דער געזעלשאפט פון פרייליין לערנער, און ער
פלעגט מיך טרעפן אויסגעצויגן ווי אַ קלאָץ אויף דער סאָפּקע
ביי אים אין צימער. דאמאָלס פלעגט ער זיך צוכאַפּן צו מיר
מיך אויפצומונטערן און מיר זאָגן מוסר מיט אַן ערנסט פנים
(„און מיטן אנערקענען זיין איבערשטייגן מיך״ פלעגט מיר
דאן דורכלויפן אין געדאנק): איך בין אַן אלטער; איך בויג
דעם קאָפּ פאר דער צייט; צי וואָלט דען עמיצער געגלויבט,
אז איך בין נאך קיין צוואַנציק יאָר נישט אלט? ער שווערט
ביי זיין לעבן, אז ס׳איז גערעכט געווען דער מחבר פונם אַר-
טיקל אינם לעצטן נומער פונם זשורנאל, וואס ער האט ערשט
נישט לאנג געלייענט; מיר דארפן לאָזן פאר אנדערע, זיי
זאלן נאך אונזער טויט קלאָגן אויף אונזער לעבן, וואס איז
אַוועק מיט גאָרנישט; אָבער מיר אַליין דארפן ארבעטן און
קעמפן, ארבעטן און קעמפן; און ווער עס גייט ארום און

קלאָגט און האלט זיך פאר אַ „שברי־פלי״ און ווערט באזיגט דורכן לעבן—יענער איז אַ שמאטע, אַ פולשטענדיקע שמאָטע.

אויף זיין פנים לויפט דורך אַ שמייכל, וואס איז געקומען פונם געדאנק, אז ער רעדט „הויכע זאכן״, אמתדיקע רייד, וואס מאכן אן איינדרוק און ברענגען נוצן.

דער רעדנער מונטערט זיך אויף, זעצט זיך לעבן מיר און הויבט מיך אָן שאָקלען מיט אַ פריינטשאַפטלעכער אויפגעלייגטקייט און מיט אַ גוטן מיין מיך פאנאנדער־צעטרייסלען און אויפוועקן די לעבנסקראפט, וואס אין מיר. זיין אָנריר פארשאפט מיר אין דער מינוט אַ שרעקלעכן ווייטיק, כמעט אַ פיזישן. איך באהאלט מיין פנים און שטאַמל:

— פאראן מאָמענטן, מאָמענטן... איך דארף דיר זאָגן... אַליינקייט... אַ מענטשלעך פנים רעגט אויף... דערוועקט עפעס אַ פיינטשאפט... כ׳דארף דיר זאָגן... דו... חיימאָוויטש... ווען האב איך אַ חוץ דיר ?.. מער ווי אַ ברודער... נו... פונדעסטוועגן...

— עי, פייערמאן, הער אויף מיט דיינע נארישע פלוידערייען ! כ׳וועל דיר עצהגען, ברודער, איבערצולאָזן דיין פעסימיזם פאר בורזשויען און פירשטן, וועלכע פילן זייער אונטערגאנג און סוף. זאָלן זיי, די אריסטאָקראטן, זיין ניטשעאַנער, דעמאָניסטן, סימבאָליסטן, פעסימיסטן און אפילו אַנארכיסטן. אָבער וואס האב איך צו רעדן, אז אויך דו, דו, דער פאָלקסמענטש, וואס דאס לעבן איז פאר דיר נישט קיין אַגעגעם שפיל, נאר אַ שלאכטפעלד, אַ פאבריק, ווי באַזאראָוו זאָגט, — וואס זאל איך רעדן, אז אויך דו הויבסט אָן צו קראָקען, ווי אַ קראָ: „א מענטשלעך פנים... כ׳האב נישט ליב קיין מענטשן... „זיי פארנעמען אונזער אָרט״... מאסע... אַליינקייט״... ניין, ווארף אוועק דיין מרה־שחורה — און ווער אַ מענטש. איך לערן דיך דאך אויך נישט צו זיין אן אונטער־טעניקער, אַ צופרידענער. איך בין דאך אויך נישט קיין געצערטלט קינד. אָבער מיין אומצופרידנקייט איז אַ פראָטעסט־געפיל, אן אויפשטאנד און נישט קיין יאוש. פארשטייסט ? אָט וואס איך זאָג : דו

ביסט ווייט פון לעבן; דו לעבסט גאָרנישט... איך בין דאך זיכער, אז דו האָסט געוויס נישט געלייענט דעם ארטיקל, וואס איך האב דיך היינט אינדערפרי געהייסן איבערלייענען. אומוויסנדיקייט, הונגער, ארבעטלאָזיקייט, קרענק... אַ שרעק!

— נו, און וואס דארף מען טאָן, לויט דיין מיינונג? — פרעג איך מיט אַ מין פארבאָרגענער שטימע.

וואס מ׳דארף טאָן? — אַ גוטע פראגע!

— נו, נו, זאָג, זאג... אדרבה, פארלייקן נישט פון מיר, אויב דו ווייסט...

— צי איך ווייס? אַ וודאי ווייס איך! „וואס מ׳דארף טאָן“ — אַ גוטע פראגע, אַ קלוגע פראגע! אָרימקייט און אומוויסנדיקייט — וואס מ׳דארף טאָן? מ׳דארף טאָן!.. אַ וודאי ווייס איך וואס מ׳דארף טאָן...

איך לאָז אראָפּ די אויגן, די לערנער, וועלכע זיצט די גאנצע צייט און הערט זיך איין, באמערקט, אז איך בין באמת דעמדאָזיקן אָוונט „שוועך“ נישט צום אריבערטראָגן.

— „אין דעמדאָזיקן אָוונט“ — האקט זי איבער חיימאָוויטש — שטענדיק איז ער אזא, א גריבלער און א ווייטער פון לעבן... וואס איז דאס פאר א פראגע?.. מ׳דארף טאָן אלץ, וואס מיר קענען... נו...

— מ׳דארף טאָן... — פרובט אויך די לערנער — מ׳דארף אויפקלערן די מאַסע... מ׳דארף זי בילדן... אפשר ניין?

— דאס אויך, דאס אויך!.. אָבער דער עיקר — ברויט! ברויט! בלויז די בורזשויען — די פּיליסטערס האבן ליב צו זאָרגן פארן גייסט פון דער מאסע, פאר איר מאָראלישן צושטאנד, פאר איר חלק אין גן־עדן — און צו פארגעסן אָן איר מאָרגן. דיינע ציוניסטן, למשל, וועלכע זאָרגן שטארק, אז די מאסע זאל קענען די אלטע העברעאישע שפראך, זי זאל איר דאַוונען אין בית־מדרש אריין... כא־כא, עמיצער האט געזאָגט: „די בורזשואזיע האלט זייער טייער דאס חתונה־האבן און דאס לעבן פון די הייליקע“. אן אויסגעצייכנטער אַפאָריזם! אבער דו, פייערמאן... דו וועסט דאָך גישט זאָגן, ווען

דו וועסט איבערלייענען דעם פאקט, אז צען טויזנט גרופּן־ארבעטער גייען אויס פון הונגער: „טאָ וואס גייט עס מיך אָן?" דו ביסט דאך נישט הער בורסיף, דער געהויבענער אינדיווידואליסט, דער טייוול זאל אים נעמען... וואס לאכסטו?..

איך פארגראָב מיין פנים אין דער ערד.

— בורסיף? דאס איז דאך דער געלער מיט די וואָנצעס? — זאגט די לערנער — ער איז באמת אן אומאנגענעמער מענטש... אן עגאָאיסט...

— אן אומאנגענעמער — און אן אנגענעמער... פאר יעדער חוהס טאָכטער, לכל הפחות...

די לערנער מאכט א מינע פון אויפרעגונג, צוליב מיין באמערקונג.

זי איז א מיידל פון העכער צוואנציק יאָר. זי איז א געבוירענע אין א קליינשטעטל. ערשט א צוויי יאָר, אז זי וואוינט אין נ. אירע עלטערן זענען קרעמער... זי איז א קליינגעוויקסיקע. אויף איר מאָגער פנים. וואס איז ווייס, ווי אפגעשיילטע קארטאָפל, זעען זיך שפורן פון אָרימען לעבן. אויף איר אויסערלעכקייט גיט זי נישט אכטונג. אירע געזיכטשטריכן זענען גלייכע און אָפענע, אבער זיי פארמאָגן אבסאָלוט נישט יענע ווייכקייט און צערטלעכקייט וואס ביי די טיפּישע פרויען. איר שטימע איז אויך עפּעס ווי הייזעריקלעך און נישט־ווילנדיק מאכט זי זי נאך גרעבער, מער ענלעך צו חיימאָוויטשעס שטימע. דער לעצטער איז איר „בעל משפיע", איר „אנטוויקלער", כלומרשט, וואס ציט זי ארויס פון דער פינצטערניש אין דער ליכטיקייט אריין. א לענגערע צייט האָבן זיי געוואוינט אין איין דירה, אין צוויי צימערן איינער לעם אנדערן, און זיי פלעגן לייענען צוזאַמען ביז שפּעט איבערנאכט, „נישט רעכענענדיק זיך און האלטנדיק זיך העכער פון די רכילותן פון די בעל־הבתים און זייערע שכנים". און ווירקלעך, זייערע באציאונגען זענען געווען אוממעגלעך, זיי זאל נישט זיין קיין „ריינע". לויט חיימאָוויטשעס מיינונג, אליין האָבן דידאזיקע באציאונגען געקענט דינען אלס מוסטער פאר די

באַציאונגען, וואס דארפן זיין צווישן מאן און פרוי. די באַ·
קאנטע הענשערישקייט, וואס ס'איז געווען אין זיין באַציאונג צו
איר, האט חיימאָוויטש גארנישט באַמערקט. צייטנווייז איז אויך
געווען אומאנגענעם דאס אונטערשטרייכן פון זיין טרעטן אויפן
אַנגענומענעם עטיקעט. אָבער אין אלגעמיין האט דערדאָזיקער
בונד געווירקט צום גוטן אויף חיימאָוויטן. ער איז גע·ווען פאר
דער לערנער, „דער איינציקער מענטש", און ער האט באמת
געטאן פאר איר אלץ, וואס ס'איז געווען אין זיינע מעגלעכ·
קייטן. אין איר געזעלשאפט איז זיין שארפזין געווען גע·
לונגענער; און אויך זיין איבערגעגעבנקייט צו זיין אידעאַל
איז געווען, ווען דאס דאָזיקע מיידל איז געווען מיט אים,
אַ באשטענדיקערע.

אַרום האלבער נאכט טרינקען מיר טיי און מיר בייסן
עפעס איבער. „וויפיל דו זאָלסט נישט פילאָזאָפירן — און דאס
עסן איז אַ גרויסע פראגע". חיימאָוויטש עסט נישט קיין מאַכל
פון לעבעדיקע באשעפענישן אדער — אויף זיין שפראך — „ער
האלט פאר מיאוס און פאר נישט-דערלויבט צו עסן געהרגעטע
וועזנס". די לערנער ברענגט פון קראָם ברויט, שטעלט אַוועק
דעם טשייניק אויפן טיש — און מיר עסן און טרינקען זאַלבע·
דריט. איך און די לערנער קייען דצם צוקער און דאס ברויט
און זופן די טיי — און חיימאָוויטש קייט, זופט און רעדט. ער
„דערקלערט אַ געדאנק": ער זידלט די פחדנים, וואס פאר·
דעקן זייער צעקראָכנקייט מיט אַ מאסקע פון סקעפטישקייט
און גריבלערישקייט. ווי קליין און נידעריק זענען זיי! זיי
פארגעסן דעם צער פון דעם רוב און זיי זענען זיך עוסק
בלויז מיט זיך אליין, מיטן אַנאליזירן זייערע קליינלעכע גע·
פילן, נישט פרובנדיק צו קעמפן פאר זייערע רעכט. די לער·
נער שווייגט, זי הערט זיך איין מיט שטארקער אויפמערק·
זאַמקייט. און מיר פונדערזייט דוכט זיך אויס, ווי זי וואָלט
גערעדט: „זע, חיימאָוויטש, אז איך הער אויס אלע דיינע
רייד, אז איך גלויב אין אלץ, וואס דו זאָגסט ארויס פון
דיין מויל, אז איך בין איינשטימיק מיט דיר אפילו, ווען איך

פאַרשטיי נישט ; אמת, איך האָב זיך נאך נישט אַנטוויקלט,
עס פעלט מיר נאָך אַ סך, אָבער ס'איז דאָך דיר נישט אומ־
באַקאַנט, אז איך באַמי זיך אַלץ צו פאַרשטיין". נאך אונזער
עסן נעמט זי אַ היים עפּעס אַ בוך צום לייענען און זי גרייט
זיך אַוועקצוגיין. חיימאָוויטש באַגלייט זי טראָץ איר בעטן
אים, — נאָכדעם, ווי זי האט גובר געווען די שרעק צו גיין
אַליין און ווי זי האט באַזיגט איר ווילן צו זיין נאָך אַ ווײַלע
אין זיין געזעלשאַפט, — אז ער זאל זיצן אין שטוב און זי
וועט אַליין טרעפן אַהיים. אז ער קערט זיך אום, רעדט ער
וועגן איר. ער האט אין איר נישט קיין טעות, ער איז נישט
פאַרבלענדט צו מיינען, אז זי איז באַשאַפן געוואָרן פאַר עפּעס
גרויסעס. ער ווייס, אז זי איז פון דעם „מין מענטשן, וואס
לאָזן זיך באַווירקן", אז איר כּוח צו פירן דעם לעבנקאַמף
איז אַ קליינער, אז איר אורטיילונג־קראַפט איז נאָך ווייניק
אַנטוויקלט ; אָבער ווער וועט עס נישט מודה זיין, אז זי איז
אַן אויסגעצייכנטע, אַ פיינע, אַן אָרנטלעכע ? ווער וועט עס
נישט נתפּעל ווערן דערפון, וואס זי האט פאַרלאָזט אירע
עלטערן און איז געקומען אין אַ פרעמדער שטאָט אריין צו
ליידן הונגער און אָרימקייט, בלויז דערפאַר זי זאל ווערן
זעלבסטשטענדיק און זיך פאַרפולקאָמענען אין די לימודים ?
און מיר שטרעבן צום העכערן און צום בעסערן !.. און מיר
לעבן דאָ !..

אין מיר ראַנגלט זיך אַ שטיפערישער חשק זיך צו ריידן
מיט אים, און איך הויב אָן מיט אַ מין ערנסטקייט און מיט
אַ „טאָן" פון אַ רינגער און טיפער פילאָזאָפיע צו „דערקלערן",
אז די מענער פאַרלאַנגען תמיד פון די פרויען, זיי זאָלן זיין
לעבעדיקע בלומען, דער סימבאָל פון בליסטונג, פול מיט
„ווייבלעכקייט", אז מיר פאַראורטיילן דאס פוצן זיך און דאס
קאָקעטירן בלויז מיט דער צונג, און דאס געפיל, וואס די
פילסט, ווען אַ נישט־שיין מיידל באַמיט זיך דיך צוצוציען,
איז זייער ענלעך צום געפיל, וואס דו פילסט, ווען אַ נישט־
מיאוס מיידל ווייס נישט, ווי צו פאַנגען דיין האַרץ...

— אָט די לערנער... למשל... זי פארמאָגט להלוטין נישט די פעאיקייט...

— און דאס איז איר לויב! — שרייט אויס חיימאוויטש...

— ברען נישט. פארשטייסט נישט, וואָס איך מיין. איך וויל נישט זאגן דערמיט, אז איר פעלט פולשטענדיק די זאך, וואס אָן דעם איז אוממעגלעך, אז זי פערמאָגט לגמרי נישט פארשיידענע מינעס און באוועגונגען. איך זאָג בלויז...

חיימאוויטש הערט ערנסט אויס מיין רייד, ער שלינגט זיי כמעט, אָבער פלוצלינג ווער איך אליין שטיל און צי זיך אויס אויף דער סאָפקע. אין קאָפ ביי מיר איז נישטאָ קיין שום געדאנק, קיין שום דערמאנונג, קיין ברעקל פארלאנג. אין מיין הארץ איז א פוסטקייט, א נישטיקייט, אן אבסאָלוט מידקייט, א באוואוסטזיין, אז ס'איז נישטאָ קיין באדערפעניש אין מיין אָטעם, אז מיין קלאפן מיט דער צונג איז א נארישקייט. אין מיין הארץ איז א חיה'שער ווילן, אז ס'זאל נישט געשטערט ווערן די שטילקייט, די רו, אז איך זאל קענען ליגן און שווייגן. מינוטנווייז פאל איך אריין אין א מין גסיסה — דרימל, און דאן קומען זיך צונויף אלע פאסיקלעך און פינטעלעך, וואס זענען פאראן אויפן אויסגעמאָלטן פאפיר, וואס איז אויסגעקלעפט אויף די ווענט פון צימער, און צעשטרייען די בילדער אין מיין מוח. אָבער חיימאָוויטש, וועלכער זיצט און לייענט און ביי אים אין מוח ווערן געבוירן פערשיידענע זאַכן און ענינים, וועקט מיך פאנאנדער און „דערקלערט מיר זיינע געדאנקען”.

— צו וואס אלץ ס'איז מסוגל דער מענטשלעכער מוח! דאס דערמאגט מיך די ריכטיקייט פון דיינע רייד וועגן דער באגרינדונג פונם פ א ק ט... יעדער דענקער דערקלערט דעם פאקט און זיינע באווייזן אויף אַזא אופן, צו וועלכן ער איז נוטה. אבער וואָס ליגסטו שטום, ווי א שטיין? איך וויל דאָך הערן דיין מיינונג. אדער אפשר ביסטו געוואָרן א גובערנאטאָר און ס'פאסט דיר נישט צו רעדן מיט מיר? וואו אַ הין איז אוועק דיין פילאָזאָפירן פון ערשט א מינוט צוריק? זאָג מיר

נאָר דיין אמת׳ע מיינונג, אָבער אינגאנצן אויפריכטיק. פּינ׳ס עגאָאיסטישן שטאנדפונקט...

— אָבער אין נאמען פון אַלטרויאיזם — לאָז מיך אָפּ...

— ניין! דו טראכסט אוודאי איצטער וועגן העברעאישע ספרים, „צו וועלכע דו האָסט א געוויסע ציאונג״, און דעריבער קען מען צו דיר נישט צוקומען. אָבער אויך מיין איינאונ־איינציקער אידעאל איז דאך — אז אלע מענטשען פון דער וועלט זאָלן קענען די אלטע העברעאישע שפּראך. דאס איז זייער נויטיק. און אויף דיין בוך אין דערדאָזיקער שפּראך וואַרט איך, ממש כ׳גיי אויס וואַרטנדיק... שרייב, שרייב אָן פייערמאַן, עפּעס א בוך אויף העברעאיש, באזונדערס עפּעס פון לעבן, און איך פארזיכער דיר, אז דו וועסט דערמיט ברענגען דעם נוצן פון... פון...

— פון אלע ביכער...

— אָ, דער פּעסימיזם — דאס איז אינטערעסאנט: שרייבן העברעאיש און זיין א פּעסימיסט. נו, איך בין איצט גאר נישט אָנגעברייט אויפצוהויבן א יאָמער אין א קלאָג. ניין, אינדער־אמת׳ן, פייערמאן, זיי מודה דעם אמת, זאָג אויפריכטיק, אָן ארויסדרייענישן, שרייבן זשארגאָניש — איז נאָך צו פארשטיין! יאָ, טאקי א געמישטע שפּראך, און אונזערע קינדער וועלן אפילו נישט וועלן קענען דידאזיקע שפּראך, אלע באמיען זיך אויסצולערנען די לאַנד־שפּראַך — אַ פאַקט!), אָבער, ווי ס׳זאל נישט זיין, דערווייל רעדט מען אויף איר, און פאַרשטייט, אז די, וואָס ווילן ווירקן אויפן פאָלק, וואָס רעדט אויף דער שפּראַך... ווארום די ליטעראַטור — דיר אויף צעפּיקעניש — ווירקט אויפן לעבן... וואָס פאַר אַ ווירקונג? — אַ קלוגע פראַגע! גוטע ביכער ווירקן צום גוטן; ביכער פון „פיליסטערס״, בורזשואַזע ביכער קילן אָפּ די נשמות און די הערצער, און פאַרזייען רעאקציאָנערע געדאַנקען. און היות ווי דער שרייבער פייערמאַן איז נישט קיין פיליסטער, דאַכט זיך, דאַרף מען האָפן... אַך, אַנטשולדיק, כ׳בעט דיך איבער! כ׳האָב פאַרגעסן, אז ווען דיין מרה־שחורה פאַרשטאַרקט זיך, ביסטו אַ קעגנער פון אַלע „גע־

שריבענע אמת'ן": און באַזונדערס, אויב דו ווילסט זיין אַ שריי-
בער, און זעלבסטפאַרשטענדלעך, פון די „אויבערשטע", דאַרפסטו
שרייען קעגן די ביכער, דאַרפסטו זיין אַ תּלמיד פונם אַריס-
טאָקראַטישן ראַדיקאַל, אָדער, ריכטיקער, פונם ראַדיקאַלן אַריס-
טאָקראַט פרידריך ניטשע — נעמט אַראָפּ די היטלען ! — „נאָך איין
הונדערטער לעזער — און דער גייסט איז ממילא אויסגעהיילט"...
אָבער אוי, פייערמאַן, פייערמאַן ! ווען דו וואָלסט זיך פאַר-
טראַכט, ווי דידאָזיקע הערן ליגן ! זיי טוען שרייען קעגן דער
שרייבעריי — און זיי שרייבן ; זיי פאַראַכטן די פרעסע, די
מאַסע, די לעזער — און מיט אַ קלאַפּנדיק האַרץ שטעלן זיי אָן
די אויערן צו הערן די מיינונג פון עולם וועגן זיי ; זיי שרייען,
אַז זיי שרייבן פאַר זיך — און זיי דרוקן ! שדים און גייסטער...
איבערמענטשן... כאַ-כאַ-כאַ... דו ווייסט, פייערמאַן ? פייערמאַן,
אַ, פייערמאַן ! העברעאישער שרייבער, שטיי אויף, הער נאָר !
דיין פאָראורטייל וועגן העברעאיש, וועגן יידנטום א. א. ו. א.
א. ו. וואָס איז פאַראַן אין דיר צוזאַמען מיט דיין סקעפּטיש-
קייט און פּעסימיזם (ליפּערט דערקלערט גוט דידאָזיקע דער-
שיינונג), דערמאָנט מיך די לאָגיק פונם ענגלישן בוך, וואָס איך
לייען איצטער. ניין, אַ גלייכע לאָגיק ! דער אוטיליטאַריזם און
דער קאָנסערוואַטיזם זענען צווילינג-ברידער... דו הערסט !

— כאַפּט דיך דער טייוול מיטן מיטיליטאַריזם און קאָנ-
סערוואַטיזם צוזאַמען !

חיימאָוויטש איז זיך אָן מיר נוקם פאַר דידאָזיקע רייד,
און נעמט זיך דערנאָך ווידער צו די געהויבענע זאַכן · און
דער טייוול נעמט מיך.